

Azınlıkça Dergisi

Sayı: 46 - Nisan 2009

Agos - Nisan 2009

Herkül Millas

Azınlıkların müzmin sorunlarından biri eğitimidir. Eğitimidir, çünkü ulus-devlet döneminde okul yalnız bilgi vermez, bir ideoloji de aşılar. Ulusal devletlerin ilk yaptıkları okullara önem vermektir ve bunu 'tevhidi tedrisat' anlayışı ile yapmaları da bundandır. Ulus-devletlerin yöneticileri bütün çocuklara, mümkünse herkese, devletin uygun gördüğü anlayışı aşılamağa ister. Bütün çağdaş devletlerde aşağı yukarı bu anlayış egemendir. Başka türlü söylersek, azınlıkların ve özellikle etnik azınlıkların eğitim sorunu, en azından en kritik yanı, bu eğitimin kontrolünü kimin yani hangi ulusal odağın elinde olacağıdır.

On yıllarca Batı Trakya ve İstanbul'da "Lozan azınlıkları" eğitim sorununun vitrin berisinde yatanın bu olduğu açıktır. Örneğın, Heybeli Ruhban Okulu ile ilgili olarak ileriye sürülen yasal sakıncaların bahane olduğunu anlamak için 'devletin avukatı' olmamak yeterlidir. Bu 'ulusal' sürtüşme süregeldikçe, doğal olarak azınlıkların eğitim sorunları alanında doğru dürüst bir çözüm, hatta tartışma bile oluşamaz. 'Çocukları eğitelim' diye ortaya çıkanlar aslında ulusal ideolojik bir mücadele başlatmışlarsa, ne eğitimi başarabilirler, ne de etraflarına yararlı olabilirler. En iyimser durumda, hizmet ettikleri odakları memnun ederler. Bu ideoloji yolunun sonunda, bitmeyen ulusal çekişmeler bulunur.

Bu yazıyı tetikleyen, Batı Trakya'da Gündem Gazetesi'nde C. Kapza'nın iki kelimesidir: 'cesur aydınlar' (Sayı:625). Yazara göre, "Azınlık eğitiminin iki ayağı da sakat: Hem Türkçe hem de Yunanca eğitim aksamaktadır."

Bu doğrudur.

“Bunu da düne kadar kimse bir türlü kabul etmek istememiş.”

Bu doğru değildir.

On yıllardan beri, eğitim dahil, azınlık haklarını savunan aydınlar her ülkede, sayıları az da olsa hep var olmuştur. Sakatlıkları dile getirmişlerdir. Ulusçu kavgaya kendilerini kaptırmamış olanları görmek istememek, karşı tarafı hep stereotip olarak olumsuz göstermek, yalnız haksızlık değildir, ırkçılığı körükleyen bir anlayıştır da: ‘Onların HEPSİ böyledir’ demek yüzyılımızın ırkçılığıdır. Azınlıkların hakları için ellerinden geldiğince mücadele etmiş olan çoğunluk üyelerinin hakkını tanımamak, azınlıkların gaddarlığıdır, nankörlüğüdür. Mazlum, bazen haksız da olabilir, yalan da söyleyebilir. Kusursuzluğun dokunulmazlığına sığınmak yakışıksız bir tutumdur.

Aslında cesur aydınlar, azınlıkların eğitim sıkıntılarını eskiden beri tanımıştır. Cesur aydınların savundukları şudur: “Bu ideolojik eğitim kavgasının ötesinde, millî sürtüşmelerin ötesinde, azınlık çocukları için ‘bir şeyler’ yapma olanağı çıkmışsa, bu yapılmalıdır” demektedirler. Her iki ayağı da, aynı anda tedavi etmeliyiz (ki doğrudur), yoksa her girişimi sabote ederiz (yanlış) anlayışına karşıdırlar.

‘Ya hepsi ya hiç’ anlayışının arkasında bir şantaj saklıdır: Bir şeyler yapıyor görünme fırsatını ‘size’ sunmayacağız, ‘size’ temel sorunlardan kaçınma mazeretini bağışlamayacağız – ve varsın bundan azınlık zararlı çıksın! Eğitimde ulusal ideolojik kavga yaşanıyor, derken, bu tür anlayışları kastediyorum.

Ama bu yazının temel motifi (tırnak içinde yazılan) ‘cesur aydınlardır’. Bence iki türlü cesur aydın vardır. Konuşan her azınlık üyesi kuşkusuz cesurdur. Çünkü, eskiye iyice bağlı ulus-devletler içinde azınlık üyelerinin konuşması zaten bir risktir. Makbul sayılan azınlık suskun olanıdır. Vergisini eksiksiz ödeyen, arada ayrıntı kabaran çoğunluktan kimselere karşı anlayış gösteren, geçmişteki köteliği unutan ve hele sesi çıkmayan azınlık üyesi ‘haddini bilendir’. Bu şablona uymayanlar cesur olanlardır. Ama bu cesur azınlık üyeleri de ikiye ayrılır. Birileri sırtlarını ‘ana vatana’ veya buna benzer bir güç odağına dayamışlardır. Cesaretleri tartışmalıdır. Bir tür ‘çoğunluk’ gibidirler bunlar, arkalarında bulunan güçten dolayı. Yalnız görünürde azınlıktırlar. Bunlar sıkıştıklarında sığınacakları bir odak bilirler. Bunun için de bunlara, tırnak içinde, ‘cesur aydınlar’ diyebiliriz.

Bir de kendi güçlerini kendi küçük gruplarının içinde bulanlar vardır. Bunlar azınlık üyeleri olabileceği gibi, çoğunluktan olup, çoğunluğun görüşlerine katılmayanlar da olabilir. Bunlardan söz ederken hatırlanması adına tırnak kullanmadan Cesur Aydınlar demek gerekir. Bunlar gerçekten azınlıktırlar. İster statüleri yasal olarak öyle görünsün, ister görünmesin. Bunlara kendi soydaşları arada ‘hain’ der, dışlarlar, ikide birde kovuşturmalara uğrarlar, sık sık yalnızlığa terk edilirler. Öldürülenleri bile vardır. Gerçek azınlık olanlar bunlardır. Onlara cesur (tırnaksız) demem ondandır. Bu tür cesur aydınların sığınacakları ‘vatanları’ ve ‘devletleri’ de yoktur. Onlar her yanda azınlıktırlar. Bundan dolayı bu tür insanlara tırnak içinde ‘cesur’ demeyi büyük haksızlık sayıyorum.

Cesur aydınlar çoğunlukla, tutucu, saygısız devletlerle kavgalıdırlar, gidişe karşıdırlar. Millîci yaklaşımlara karşıdırlar. 'Cesur aydınlar' ise bazı milli odaklara çok yakındırlar, azınlığın durumunu beğenmez ve değışmesini ister ama, 'ana vatandaki' başka mazlum azınlıkların varlığından haberi yokmuşçasına davranır. Haksızlığa karşı çıkması ikirciklidir, hatta kimi zaman bütünüyle görülmez. İki yüzlü de sayılabilir bu 'cesur aydınlar'. Sözde insan haklarından yanadırlar, ama aslında yalnız 'kendi' insanları saydıklarından yanadırlar. 'Biz' ve 'onlar' anlayışı ideolojik rehberleridir.

Kendimi cesur aydınlara yakın hissetmem ve 'cesur aydınlara' yakın hissetmemem bu yüzdendir. Günümüzde, milliyetçiliği savunmakta veya ona karşı çıkmakta gösterilen cesaret biçimlerinde temel bir kalite farkı vardır.